

K. MARX

TEESEJÄ FEUERBACHISTA

1

Kaiken tähänastisen materialismin — myös Feuerbachin materialismin — päävika on siinä, että *esine*, todellisuus, aistimaailma otetaan vain *objektin* tai *havainnon* muodossa, mutta ei inhimillisenä *aistimellisena toimintana, käytäntönä*, ei subjektiivisesti. Sen vuoksi kävi niin, että *toimivaa* puolta kehitteli idealismi, vastakohtana materialismille — mutta vain abstraktisesti, koska idealismi ei luonnollisestikaan tunne todellista, aistimellista toimintaa sellaisenaan. Feuerbach haluaa olla tekemisissä aistimellisten, ajatusobjekteista todella eroavien objektien kanssa, mutta hän ei käsitä itse inhimillistä toimintaa *esineelliseksi* toiminnaksi. Siksi hän „Kristinuskon olemuksessa” pitää tosi-inhimillisenä ainoastaan teoreettista toimintaa, kun taas käytäntö otetaan ja fikseerataan vain sen likaisen-juutalaisessa ilmenemismuodossa. Siksi hän ei käsitä „vallankumouksellisen”, „käytännöllis-kriittillisen” toiminnan merkitystä.

2

Kysymys, vastaako inhimillistä ajattelua esineellinen totuus, ei ole teorian, vaan *käytännön* kysymys. Ihmisen täytyy todistaa käytännössä ajattelunsa totuudellisuus, so. sen todellisuus ja voima, sen tämänpuolisuus. Kiista käytännöstä eristäytyvän ajattelun todellisuudesta tai epätodellisuudesta on puhtaasti *skolastinen* kysymys.

3

Se materialistinen oppi, että ihmiset ovat olosuhteiden ja kasvatuksen tuotteita, että siis muuttuneet ihmiset ovat toisenlaisten olosuhteiden ja muuttuneen kasvatuksen tuotteita, unohtaa, että juuri ihmiset muuttavat olosuhteita ja että kasvattajan itsensä täytyy tulla kasvatetuksi. Se joutuu sen tähden välttämättä erottamaan yhteiskunnan kahteen osaan, joista toinen on yhteiskunnan yläpuolella (esim. Robert Owenilla).

Olosuhteiden muuttuminen samaan aikaan inhimillisen toiminnan yhteydessä voidaan käsittää ja ymmärtää järjellisesti vain *kumoukselliseksi käytännöksi*.

4

Feuerbach lähtee uskonnollisesta itsensävieroittamisesta, maailman kaksinaistamisesta uskonnolliseksi, kuvitelluksi maailmaksi ja todelliseksi maailmaksi. Hän ahertaa sulattaakseen uskonnollisen maailman maalliseen perustaan. Hän ei huomaa, että kun tämä työ on suoritettu, jää pääasia vielä tekemättä. Nimittäin se seikka, että maallinen perusta erottautuu omasta itsestään ja siirtyy itsenäisenä valtakuntana pilviin, voi saada selityksensä vain tämän maallisen perustan omasta rikkinaisyydestä ja sisäisestä ristiriitaisuudesta. Tämä maallinen perusta on siis ensin ymmärrettävä ristiriitaiseksi, ja sitten kumouksellistettava käytännöllisesti poistamalla ristiriita. Siis esimerkiksi sen jälkeen kun pyhän perheen salaisuus on saatu selville maallisesta perheestä, pitää nyt viimeksi mainitun itsensä tulla teoreettisen arvostelun ja käytännöllisen kumouksellisen muutoksen kohteeksi.

5

Tyytymättä *abstraktiseen ajatteluun* Feuerbach vetoaa *aistilliseen havaintoon*; mutta hän ei tarkastele aistillisuutta *käytännöllisenä*, inhimillisenä aistillisena toimintana.

6

Feuerbach sulattaa uskonnollisen olemuksen *inhimilliseen* olemukseen. Mutta inhimillinen olemushan ei ole mikään yksilölle ominainen abstraktio. Todellisuudessaan se on yhteiskunnallisten suhteiden kokonaisuus.

Feuerbachin, joka ei ryhdy arvostelemaan tätä todellista olemusta, on sen vuoksi pakko:

1) abstrahoitua historian kulusta ja tarkastella uskonnollista mieltä sinänsä sekä edellyttää abstraktisen — *eristety*n — ihmis-yksilön olemassaoloa;

2) sen tähden inhimillistä olemusta hän voi tarkastella vain „lajina”, sisäisenä, mykkänä yleisyytenä, joka yhdistää monia yksilöitä pelkästään *luonnonomaisesti*.

7

Siksi Feuerbach ei näe, että „uskonnollinen mieli” itse on *yhteiskunnallinen tuote* ja että hänen analysoimansa abstraktinen yksilö kuuluu todellisuudessa tiettyyn yhteiskuntamuotoon.

8

Yhteiskunnallinen elämä on oleellisesti *käytännöllistä*. Kaikki mysteeriot, jotka houkuttelevat teorian harhautumaan mystiikkaan, saavat järjellisen ratkaisunsa ihmisten käytännöllisen toiminnan sekä tämän käytännöllisen toiminnan tajuamisen tietä.

9

Havainnoiva materialismi, ts. materialismi, joka ei käsitä aistimellisuutta käytännölliseksi toiminnaksi, voi korkeintaan tarkastella eri yksilöitä „kansalaisyhteiskuntaan” kuuluvina.

10

Vanhan materialismin näkökanta on „*kansalais*”-yhteiskunta; uuden materialismin näkökanta on *ihmisyhteiskunta* eli yhteiskunnallistunut ihmiskunta.

11

Filosofit ovat vain eri tavoin *selittäneet* maailmaa, mutta tehtävänä on sen *muuttaminen*.

Kirjoitettu keuhällä 1845
Julkaistu ensimmäisen kerran 1888
F. Engelsin toimesta hänen teoksensa
„Ludwig Feuerbach ja klassillisen
saksalaisen filosofian loppu”
erillisen painoksen liitteenä

Julkaistaan
vuoden 1888 painoksen tekstin mukaan,
joka on tarkastettu vertailemalla
K. Marxin käsikirjoitukseen
Suomennos saksasta